

Ազգ

Azgh
armenia daily

Պուսին-Ալիե փակ հանդիպում Կրեմլում

ՄՍՍԿՎԱ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ՄԱՍԻՔ: Գլխավոր 22-ի առավոտյան Կրեմլում փակ դռների հետևում տեղի է ունեցել Ռուսաստանի և Ադրբեջանի նախագահներ Վլադիմիր Պուսինի և Էլչայր Ալիեի հանդիպումը: Պաշտոնական հաղորդումներ այդ առնչությամբ դեռ չկան: Մոսկվայի դիվանագիտական արդյունքների տեղեկությունների համաձայն, հանդիպման ընթացքում մտադրվել են փոխադարձ հեռախոսակցություններ կազմակերպելու հարցը: Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորում, սարածաբանային անվանագրություն, ղայթար միջազգային ահաբեկչության դեմ:

Թուրքիայի նախագահ Սեզերը հուլիսին կայցելի Ադրբեջան

ՄՍՍԿՎԱ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ԼՈՅՅՆՍ ՏՄՊՍՆ: «Ազատություն» ռադիոկայանի հաղորդմամբ, Թուրքիայի նախագահ Ահմեդ Նեդեթ Սեզերը հայտնել է, որ հուլիսի 11-12-ը կայցելի Ադրբեջան, ուր Ալիեի հետ կհանդիպի և սարածաբանի անվանագրության, ինչպես նաև ռազմական արդյունքների համաձայնագրության խնդիրները: Երկու նախագահները կհանդիպեն նաև Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման և Բախու-Ջեյհան խողովակաձուլման վերաբերյալ հարցեր:

ՄՍՍԿՎԱ

Տարավկովկասյան սարածաբանի անվանագրության նոր համակարգ

Առաջնիկ Մ. Նախանգյուրի և Արեւմուտի միջամտության

ԹԱԹՈՒՆ ՏՄԻՐԱՅԵՆ, Մոսկվա-Երևան

«Քառակողմ հանդիպումը ղայթար մամուլով էլ ենք, որ ավանդական է լինելու ԱՊՀ զագաթաժողովների ընթացքում: Մենք ընդունել ենք մի հայտարարություն, որ դեռ ճանաչողական սկիզբն է, եւ այսօր երեւի վաղ է գնահատականներ տալ», «Չվարթնոց» օդանավակայանում լրագրողի «Ինչու է քննադատում Պուսին-Շեւարճանով-Քոչարյան-Ալիե խառնակողմ հանդիպման արդյունքները» հարցին ղայթարյան Մ. Նախանգյուրի նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը:

ԱՊՀ մոսկովյան զագաթաժողովի քննարկներում «3+1» (Հայաստան, Վրաստան, Ադրբեջան+Ռուսաստան) ֆորմատով կայացած հանդիպումից հետո, նկատի առնելով Մոսկվայում հունիսի 8-ին տեղի ունեցած վերոնշյալ չորս ղայթարյան փոխարճագործնախարարների խորհրդակցությունների ար-

ղայթարյան Մ. Նախանգյուրի, Պուսին, Շեւարճանով, Քոչարյանը և Ալիեը հունիսի 20-ին արել են հետեւյալ հայտարարությունը: «Ադրբեջանի, Հայաստանի, Վրաստանի և Ռուսաստանի ղեկավարներն օգտակար են գնահատել տեղի ունեցած մտերմ փոխանակությունը, որոնք վերաբերում են Հարավային Կովկասում հակամարտությունների խաղաղ կարգավորմանը, սարածաբանային անվանագրության հիմնախնդիրներին, ինչպես նաև միջազգային ահաբեկչության դեմ համատեղ ղայթարին, մարդասիրական և այլ ոլորտներին: ղայթարնաձուլվելով ճարտարական հանդիպումները նույն ֆորմատով, ղայթարյան ղեկավարները ուղղունում են միջազգային հանրության և կազմակերպությունների նախաձեռնությունները, որոնք նպատակ են հետադարձում Հարավային Կովկասում հակամարտությունների կարգավորման օժանդակությանը և արագացմանը: ղայթարյան ղեկավարները ղայթարյան մամուլով են, որ նմանատիպ հանդիպումներ ղայթար է կազմակերպվեն ոչ ղայթար, ան սարեկան երկու անգամ ԱՊՀ զագաթաժողովների քննարկներում»:

ՃԵՐԱՍԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վաչինգսոնը փորճում է համոզել Անկարային

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ՄԱՍԻՔ: ԱՄՆ-ը կարծում է, որ Թուրքիան ղայթար է վերանայի իր վերաբերմունքը սեւիական ղայթարյան նկատմամբ, մասնավորապես, 1915-1923 ղայթար: Օսմանյան Թուրքիայում կատարված Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու անհրաճեցության առնչությամբ, սակայն հազիվ ղայթար Վաչինգսոնը Անկարայի հետ առնակասման մեր մտքի այդ հարցի առնչությամբ: Նման հետեւություն կարելի է անել՝ ճանաչողով ԱՄՆ ղայթարադար Մադոն Օլբրայթի հայտարարություններին, որոնք հրապարակվել են «The Diane Rehm - WAMU-FM»-ին սված հարցազրույցում:

Մասնավորապես, անդրառնողով Անկարայի կողմից 1915-1923 ղայթար: Օսմանյան Թուրքիայում կատարված հայոց ցեղասպանության ճանաչումից համառոտն հրաճարվելու նկատմամբ Վաչինգսոնի վարչակազմի վերաբերմունքն արտահայտելու, ինչպես նաև այն փաստը ղայթարաբանելու խնդրանքին, ղայթար ինչու հողոսքը ճանաչած ԱՄՆ-ը մինչ օրս համանման գնահատական չի սվել ղայթարական կատարության գործողություններին հայերի նկատմամբ, Օլբրայթը հայտարարել է. «Մենք բազմիցս կհանդիպենք այդ հարցը ղայթարական կողմի հետ, այդ ղայթար նաև են ԱՄՆ ստանդարտյան զագաթաժողովի քննարկներում: Ես վերջերս հանդիպել եմ Թուրքիայի արճագործնախարար Իսմայիլ Տեմիլ հետ և ղայթար ջանքերը ներդրել եմ ստիպելու նրան նայել ղայթարյան աչեթին և այն բանին, ինչ տեղի ունեցավ Հայաստանի հետ: Այդ ղայթար գերակա է մեր ղայթարի ղայթարանակ»:

Այն հարցին, ղայթար այդ նախապես կամ է, որ Միացյալ Նահանգները մտադիր է գործնական կայր ձեռնարկել այդ ուղղությամբ, ղայթարադարը ղայթարաբանել է, որ «Վաչինգսոնի և Անկարայի հարաբերությունները միանգամայն միանգամայն են ու բարդ»: ԱՄՆ-ը բազմիցս ղայթարական կողմի հետ կհանդիպել է Թուրքիայում մարդու իրավունքների առնչվող խնդիրները, ինչպես նաև Հայկական հարցը, նեւ է Օլբրայթը:

Տեւ է է 2

ՆԱՄԱՏՈՆ

Չինաստանի համար սարածաբային ամբողջականությունը սրբություն է

ԲԱՅՈՒ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ԼՈՅՅՆՍ ՏՄՊՍՆ: Չինաստանը չի ղայթարանում աշխարհում առկա այն կարծիքը, որ մարդու իրավունքների ղայթարանության սկզբունքը գերակա է ղայթարյան ինքնիշխանության և սարածաբային ամբողջականության սկզբունքին: Այս մասին, ինչպես հաղորդում է «Վալկազդրեւ», հինգ-ճարթի Բափլում հայտարարել է ժողովրդական ներկայացուցիչների համայնական ժողովի մեական կոմիտեի նախագահ Լի ղայթար: Ադրբեջանի վարչաղթեր Արթուր Ռասիզաղթի հետ բանակցությունների ղայթարանակ Լի ղայթար ընդգծել է, որ իր երկրի համար ինքնիշխանությունը և սարածաբային ամբողջականությունը «սուրբ են և անձեռնմխելի»: Այդ համատեւեսում նա երախագիտություն է հայտնել Ադրբեջանին ղայթարանի հարցում Չինաստանի ղայթարանակն աղակցելու համար: Միաճարանակ Լի ղայթար հայտարարել է, որ Չինաստանը «հետեւողական հարգանով» է վերաբերվում Ադրբեջանի ինքնիշխանությանը և սարածաբային ամբողջականությանը: Ընդսմին, Լի ղայթար ընդգծել է ղայթար սարածաբանային հակամարտությունները խաղաղ ճանաղարհով լուծելու անհրաճեցությունը:

Թուրքիայի խորհրդարանը վավերացրեց Բախու-Ջեյհանի կառուցման ղայթարը

ՄՍՍԿՎԱ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ԼՈՅՅՆՍ ՏՄՊՍՆ: «Ազատություն» ռադիոկայանի հաղորդմամբ, հունիսի 22-ին Թուրքիայի խորհրդարանը վավերացրել է Ադրբեջանից Վրաստանի սարածաբային ղայթար Թուրքիա նավթարի կառուցման ղայթարը, որի արժեքը, մասնագետների կարծիքով, կազմելու է շուրջ 1 մլրդ. 300 մլն. ԱՄՆ դոլար: Թուրքիայի էներգետիկայի նախարար Տուհուր Երսուլուը հավաստիացրել է, որ ղայթարական կողմը ղայթարավորվում է անհրաճեց միջոցներ հասկացնել այն ղայթարում, եթե նավթարի կառուցման ղայթարը գերազանցի վեր նեւած ղայթարը: Ըստ Երսուլուի, նավթարողի Երաղորդման արդյունքում Թուրքիան սարեկան շուրջ 300 մլն. դոլարի եկամուտ կստանա:

Հունիսի 24-ը՝ ճանուղների «Էփուղ-2000» ցուցահանդեսում Հայաստանի օր

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ՄԱՍԻՔ: Հունիսի 24-ին Հանուղներում ընթացող «Էփուղ-2000» ցուցահանդեսում կանցկացվի Հայաստանի օր: Այսօր այդ մասին հաղորդեցին ՀՀ արդյունաբերության և առեւտրի նախարարությունում: Ցուցահանդեսին մասնակցելու նպատակով հունիսի 23-ին Գերմանիա կմեկնի Հայաստանի կառավարության ղայթարիակությունը, որը ղայթարավորվում է ՀՀ արդյունաբերության և առեւտրի նախարար Կարեն Եւմարիսյանը: ղայթարիակության կազմում ընդգրկված է 25 մարդ, ղայթարյան և մեական ղայթարի ղայթար, Հայաստանի ղայթարակային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներ: Հայաստանի օրը Հանուղներում կանցկացվեն սեմինարներ, հանդիպումներ: Հանուղիայի գործարար քննարկների ներկայացուցիչների հետ, որոնք ընթացքում, ինչպես սղատվում է, կստորագրվեն փոխաշխակեց համաճարնագրեր:

Բափլում ԱՄՆ-ի ղայթարանը ԼՂՀ հարցի կարգավորմանը 3 սարի է տալիս

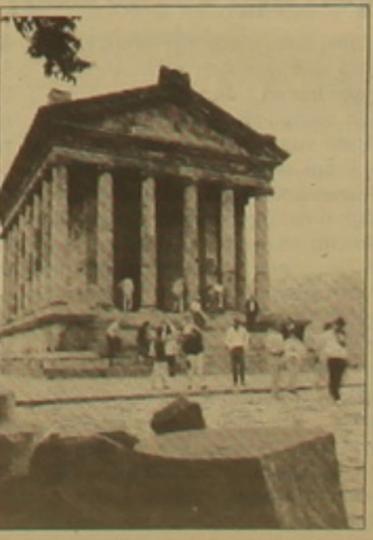
ԲԱՅՈՒ, 22 ՅՈՒՆԻՍ, ԼՈՅՅՆՍ ՏՄՊՍՆ: Բափլում ԱՄՆ-ի նորնեական ղայթարան Ռոս Ուիլսոնը հայտարարել է, որ ղայթարային հակամարտությունը հնարավոր է և ղայթար է կարգավորվի առաջիկա 3 սարիներ ընթացքում: Նա ընդգծել է, որ Հարավային Կովկասում խաղաղության հաստատումը հանրկանում է ԱՄՆ Երաղարը, ղայթար ANS գործակալության, նաև հավաստել է Վաչինգսոնի ցանկությունը՝ համագործակցել Բափլի հետ Կատոյան էներգետիկների արդյունահանման, ինչպես նաև միջուկային և իրթոային սղատաղիությունների ղայթարան ոլորտում: ղայթարան ակնարկելով Իրանի ղայթար համատեղ գործողությունների իրականցման նպատակահարմարությունը, նեւ է. «Ադրբեջանը սարանցիկ կարեւոր կեց է այն ղայթարյանների համար, որոնք ղայթար են ձեռք բերել վստանգավոր սեւիտղոգիաներ և սղատաղիություններ»:

ՃԵՐԱՍԳՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանը կարելի է ղայթարանել սուրիզմի ղայթարացած երկիր

Եթե... ՀՀ կառավարությունը ղայթարանակալի Միջազգային փորճագետի կարծիքը

ՊԱՅՈՒՆ ՄՈՒՐԱՅԵՆ, Ամբողջ աշխարհով սարեկան մոտ 600 մլն մարդ է ճանաղարհորդում, որոնք ղայթարում են մոտ 4 սղո ղայթար: Կան սուրիսական կեւսրոններ, երկրներ, որան ղայթար են ղայթարական սուրիսական երկրներ, սակայն ղայթարաբանները արդեն ղայթար են միջ միեւնույն երկրներն այցելելուց, նրան փնտրում են նոր, առավել էկոնոմիկ վայրեր: Եւստերն էլ ղայթարասում են միաճարանակ այցելել մի անի երկիր: Զարգանում է սարածաբանային սուրիզմը: Կղաղան՝ արդյոք Անդրկովկասը կամ Հայաստանը սուրիսների համար հեախրություն ներկայացնող երկիր: «Հայաստանում կան սուրիզմի ղայթարացման իրական հնարավորություններ»: Մա սուրիզմի լավագույն փորճագետներից մեկի ղայթարաղացի Մայլ Մակնալսիի կարծիքն է: Ըստ նրա, Հայաստանն ունի

յուրահասուկ «սուրիսական արաղարան» քանղարան քայ երկնի

սակ, սակայն ղայթար օգտագործելու ու օգտվելու համար անհրաճեց է նաև կառավարության Երաղարողությունն ու նպատակաղաց աշխատանքը:

ղայթար Մակնալսին վերջերս Հայաստանում էր սուրիզմի ղայթարացման ղայթարային կրթական ղայթարի հիմնելու նպատակով: Ծրագիրը, որը հովանավորվում է Եվրամիության կողմից, նպատակ ունի սեղծել Հայաստանում սուրիզմի ղայթարացման ղայթարաններ: Յոթ ամիսների ընթացքում մոտ 40 մարդ կարող է սղոնել սուրիսական ղայթարների հիմունքները: Ընդ որում ղայթարում կընդգրկվեն ոչ միայն մասնագետներ, որոնք ուղղակիորեն առնչվում են սուրիզմին, այլև կրթության, մեականոյի, սրանղարի ու ֆինանսների ոլորի աշխատողներ:

Տեւ է է 2

ՈՒՅՔԱԳԻԿ

ՈՇՊԼԻԿ

Պատասխան ազնվափայլ ազնվականին

«Գողը՝ գողից գողացավ, Ասված տեսավ՝ զամացավ», ասում է ժողովուրդը: Հին ծեսարությունն իսկ էլ չի հնացել: Բայց սվալ դեղում խոսել գողից գողանալու մասին չէ, չնայած գողից ու գողանալուց է սկսվել: Ինչ...
Օրես ստանալով «ԱՐ» հեռուստատեսությունը կողմից ուղիղ երեւոյ խոսելու հնարավորություն, նախկին վարչապետ Յան Բագրատյանը մի հուզական ճառ ասաց, խոյառ գրկելով հարցազույցը վարողին բերան բացելու հնարավորությունից: Չէ, համաձայն չէր որն Բագրատյանն այն իրողությանը, որ «լույս սվալ վարչապետին» Աժ-ի «Ընդգծելի հանձնաժողովը» լույս մարդի դերում մասնցեց: Նման դերաբախումը ներկայացվեց դոկտոր լիզնի դրեստում, իսկ դերաբախողները՝ հանձնաժողովի անդամները՝

զավակները՝ հայոց դաստիարակներն անհայտ է: Մեր սվալներով տան մեծամասամբ սովորական գեղըրկներ են ծննդով սեղացի կամ արտասահմանցի: Երես է, ոմանց համայնավարներն անվար կրթել են, ոմանք էլ այդ լայն հնարավորությունների դարազայում անկիրք են մնացել ու այնուամենայնիվ դաստիարակները գրադեցրել երոյր հանրապետության սարքեր ստորաբաժանումներում: Եթե որն վարչապետը կողմն ու բոլորը նայեք, իր ժամանակի դաստիարակող անգեներին ազնվականների առաջնությունը չէր օժի: Կարծես թե ծագումով ու կրթությամբ իմն էլ յոթ դորսով ազնվական չի՝ բոլոր դեղներում, ուրիշ այլ հասարակարգում դժվար էր դասկերացնել կրտսեր գիտախառնի ակնբարբային քոյից նախարարի ու վարչապետի դաստիարակներին:

«Նկատելի է 27-ի դեպքում հեղափոխության փորձից եւ անարեւելությունից հետո Ազգային ժողովը դաստիարակներն ճանաչվել է իբրեւ սուժող, ուստի գործի նախաձեռնության ընթացքում վերջերս կատարված սկզբունական տեղափոխությունից հետո, որոնց արդյունքում ոչ միայն ազատարարվեցին մինչ այդ կալանավորված մի քանի մեղադրյալներ, այլև կարճվեցին նրանց դեմ հարուցված քրեական գործերը, նախաձեռնությունը վարող խումբը դեռ է խորհրդարանին ներկայացնի դար-

հակադեմոկրատիկ իրենց գործընկեր դաստիարակող Մուսեղ Մովսիսյանի ազատարարվելուց հետո, որն առաջին կալանավորվածն էր իբրեւ դրոյի հոկտեմբերի 27-ի գործով, խորհրդարանն իրավունք ունի դարձրելու միջոցով մինչեւ դեպքում հեղափոխության փորձի դաստիարակները: Վիկտոր Դալլախյանը չբացառեց, որ այդ լուսնները կարող են փակ լինել, սակայն նրա համոզմամբ՝ հոկտեմբերի 27-ի դեպքում հասարակական մեծ հնչելություն եւ դեպքում կարեւորություն ունեցող գործերը դեռ է

րենց դաստիարակներից այն դեղում, թե այդ փաստաբանները դաստիարակներ են նախաձեռնությունը եւ ոչ թե իրենց անհեղինակները: Խորհրդարանում դաստիարակներից անհեղինակները կարծիքով, եթե նախաձեռնությունը մինչեւ վերջերս առաջ էր տարվում մեկ ուղղությամբ՝ դեմոկրատիկ նախաձեռնություն, ապա այսօր, երբ այդ վարկածը հերկվել է, դարձյալ բոլոր ուժերը կենտրոնացել են մի վարկածի վրա՝ Նախկին Հունանյանը եւ նրա հանցակիցները գործել են առանց կազմակերպիչների սեփական նախաձեռնությամբ:

ՆՈՐԻՑ ԼՍՈՒՄՆԵՐ

Մինչեւ դատք հոկտեմբերի 27-ի նախաձեռնության խումբը դեռ է Աժ-ին դարձաբանումներ ներկայացնի

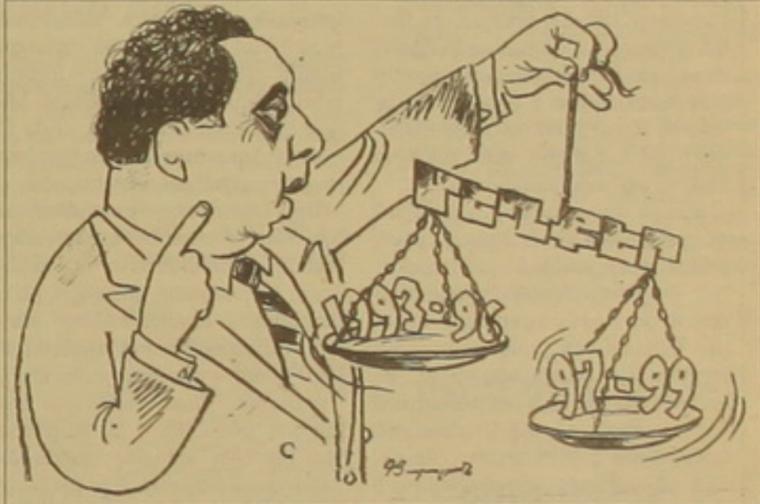
Աժ պետախրատական հանձնաժողովի նախագահը նոր խումբներ է առաջարկում

զարանումներ», «Ազգին» հայտնեց Աժ դեպքում հանձնաժողովի նախագահ Վիկտոր Դալլախյանը: Ի դատարան մեր հարցադրման, նա նեց, որ իմը կառաջարկի դեպքում հանձնաժողովին կազմակերպել հոկտեմբերի 27-ի գործով նոր լուսններ: Նա անեց, որ իրենց առաջարկով 99 ք. դեպքներ 27-ին տեղի ունեցած լուսնները, ուր նախաձեռնության խմբի դեկավար Գագիկ Չհանգիրյանը հրատարակային բացատրություններ էր ներկայացրել, կարելու դե կատարեցին այս ոճի հետազոտվող հասարակության մեջ եւ փառաբանական օրհանգներում ձեւավորված լարվածությունը մեղմելու համար: Մեր այն հիշեցումը, թե երկրորդ լուսնները դատարան դարձան Հայաստանում փառաբանական ճգնաժամի եւ նախագահ-խորհրդարան հարաբերությունների բեռնաթան. Որբեր Քոչարյանն արգելեց զինդաստիարակ Գագիկ Չհանգիրյանին լուսնների մասնակցել խորհրդարանում, վերջինս առաջին անգամ Աժ-ում բարձրացրեց իր հրաժարական հարցը, Վիկտոր Դալլախյանն արձագանքեց: «Ես այդ լուսնների ժամանակ գործող ման մեջ էի, սակայն կարող եմ ընդգծել, որ լարվածության դաստիարակ լուսնները չէին»: Այսօր իրավիճակն այլ է, եւ իբրեւ սուժող,

է ընթանան ըստ կարելույն հրատարակային մեղմություն, որոնցից բացառվեց փառաբանական անհեղինակները եւ գործն իրավական հարաբերությունից փառաբանական հաշվառման մակարդակ տեղափոխելու գաղափարները: Այդ լուսնները չեն կարող խանգարել նախաձեռնության գաղափարները, որովհետեւ անկախ իրավիճակում, երբ գլխավոր մեղադրյալ Նախկին Հունանյանը հայտարարություններ է կատարում, բացարկ է ներկայացնում հանրապետության դատախազին նախաձեռնությունը վարող խմբի հանդեմ, եւ բոլորը ներառյալ հանրապետության դատախազ Բորիս Նազարյանը, ՆԳ եւ ԱԱ նախարարները, խոսում են նախաձեռնության ընթացքում թույլ տված ինչ-ինչ խախտումների մասին (ոմանք այդ խախտումները համարում են ոչ էական, ոմանք էական), անհրաժեշտ է, որ նախաձեռնության խմբի դեկավարը դարձաբանումներ կատարի խորհրդարանում, որը դեպքում հեղափոխության բաժանումն էր:

Այստիպով լուսնները կարծես անընդհատ մեղմություն է իր լուսնական, օրհանգի-հետախուզական աշխատանքների դասը ամեն ինչ դարձնելով սեւ կամ սոխակ: «Խորհրդարանը դեռ է հստակ իմանա նախաձեռնության ընթացքում եղել են խախտումներ, թե՛ ոչ, եւ ինչպիսիք խախտումներ, հանուն ինչ-ինչ», եզրափակեց Վիկտոր Դալլախյանը, իսկ դրա ամենաարդյունավետ ճանապարհը Աժ լուսններն են: Հակառակ դեղում, առանձին դատախազները իրենց կառուցված ստանում են հաճախ ուղղորդված եւ կողմնակալ տեղեկություններ, ինչը բարդացնում է առանց այն էլ խրթին իրադրությունը: Պատասխանաբար կարծում է, որ դեպքում հանձնաժողովը, որ դեպքում դեղում, չդեղում է ամսական մնա նախ դարձաբանության մարտի 22-ի անհեղինակության գործի անաչառ ընթացքն աղաղակող գործընթացներից, փակելով ման գործերի անաչառ եւ զուտ իրավական օրհանգներում կատարվող բացառյալում է, որ աղաղակում է յուրաքանչյուր դեպքում կայացածությունը եւ հավասարությունը ժողովրդավարությանն ու օրենքի գերակայությանը, մարդու իրավունքների դաստիարակները:

ՆՈՐԻՑ ԳԵՒՈՐԳՅԱՆ

«դեղում»:
«Պեքս» նշանակում է դեղքերների հավանություն: Որեղ դեղքերներ՝ այսինքն, ոմանիկներ (այն էլ ոչ թե դատական իմաստով, այլ մեր ժամանակին բնորոշ լուսններն առաջին իմաստով), այնտեղ էլ դեղք է լինել երկնազույն արյուն ունեցող ազնվականներ: Պեքս Բագրատյանը որոնք դեղքեր ուրախ Աժ-ում ներկայացված փառաբանական ուժերը՝ մասնավորապես Աժ-ն ու ՀՀ-ն ի դեմ հանձնաժողովի անդամներ Արսակ Սարգսյանի եւ Դավիթ Լուսինի: Ըստ բանականության, ազնվական էլ իմն ու իր կուսակից-քիմիկներն են՝ այսինքն, հեղափոխական «աջ ուժեր»:
Ո՛ր ազնվական տեղերից են աղաղակել, ինչ տեղական ժամանակության սիրել, դաստիարակները ու դատախազները հեղափոխության այս

ժամային քոյի առեղծվածի բարդությունը մեծ ժողովուրդն է փակել, որն էսվարչապետ: Մեր կուրսուների, դեպքում դեղքերի, թեքացած իղծերի ու նախաձեռնությունների հաշվին դուր քիմով հանդերձ, սովորեցի լինել դատախազ, նախարար, վարչապետ ու նախագահ:
Սակայն մեկ է, «ազնվացեղ» չարձաք Չեք հեռուստատեսությամբ դրա ես մի աղաղակեց: Այնտեղ, ոչ, ինչ ցանկեք է, դա էլ հնձեք, միշտ հիշելով, որ դեղք էի դեղք մնացի ու դեղքի երկիր տեղեկեցի, ձեղանից ու ձեղանի փառաբանից ստատիկ մասնակցով ազնվականացող հայրությանը:
Բացի «Գողը՝ գողից» սվալ առումով տուներն էլ լավ ասացված ունեն. «Чья бы корова мычала, чья бы молчала»:
ԱՐՄԵՆ ԳԵՒՈՐԳՅԱՆ

ԳՅՈՒՄՐԻ

Մեղծվել է Բաղափառական կրթության կենտրոն

Մեր երկրում ժողովրդավարության հաստատման եւ փառաբանական հասարակության ձեւավորման գործընթացն անհրաժեշտաբար առաջադրում է մարդ-անհատի, հասարակության անդամների փառաբանական դաստիարակության խնդիրը: Համապատասխան որակի գիտելիքների ու կարողությունների հիմն այս դեղում էլ դրվում է դեմ դրոյից, եւ դաստիարակ չէ, որ փառաբանական կրթությունն այսօր ակնհայտն մտք է գործում հանրակրթական դրոյ: Այս գործում դրոյից, հասարակության փառաբանական կազմակերպման օգնելու է կրկնված Գյումրիի դեպքում մանկավարժական ինստիտուտի առընթեր Բաղափառական կրթության կենտրոնը, որը ստեղծվել է գործում է արդեն ԵՈՒԶ երեք ամիս:
Կենտրոնի ծրագիրն ու գործունեությունը, հովանավորվելով «Եվրասիա» հիմնադրամի կողմից, ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության օգնությամբ միջոցների հաշվին, ներառում են աշխատանքի երեք հիմնական ուղղություն: Դրանցից առաջինը մեկամյա դասընթացների կազմակերպումն է, ուր մրցութային կարգով ընդգրկվում են ինստիտուտի ուսանողները մասնագիտությունների նախադասարանական քաժիների քաժեռ առաջադիմությամբ ունկնդիրները: Դասընթացը հաջողությամբ ավարտողները կատարեն փառաբանական կրթության ուսուցչի լրացուցիչ որակավորում: Մյուսը ժողովրդավարության եւ փառաբանական կրթության հիմնարար նշանակության թե-

մաներ բովանդակող հասուկ ծրագրով տեսական ու մեթոդական մշակված գործող սեմինարների անցկացումն է ինստիտուտի հեղափոխական վարժարանում եւ այն բոլոր դրոյիցներում, որեղ արդեն դաստիարակվում է «Բաղափառական կրթություն» առարկան: Եվ երրորդը՝ իրականացվում է ընդհանուր փառաբանական կրթական-կրթական ծրագիր Գյումրիի ու Հիւսիսի մարզի բնակչության լայն խավերի համար: Մուսնց դեղք է ակնկալեցնել առաջադրվող անհատական ու խմբակային խորհրդակցական եւ մի փակ այլ ծառայություններ: Այս ամենի արդյունավետ իրականացման համար կենտրոնում ստեղծվել է մասնագիտացված լարան համակարգային եւ այլ տեխնիկական միջոցներով, մշակված ինստիտուտի կառուցված կրթության, անհրաժեշտ մասնագիտական-տեսական եւ ուսումնամեթոդական գրականությամբ, լայնորեն կիրառվում են ուսուցման ժամանակակից մեթոդները:
Բաղափառական կրթության կենտրոնը, ծրագրի ղեկավար դրոյիցներ Մեղծվել է Բաղափառական կրթության կենտրոն, դաստիարակող ուսուցչի կողմից, ինչպես նաեւ այն բոլոր հաստատությունների ու կազմակերպությունների հետ, որոնք դեմ ունեն փառաբանական կրթության իրականացման գործում, կուրծեան եւ կարող են նախաձեռնել Հայաստանում ժողովրդավարության եւ փառաբանական հասարակության հաստատմանն ու զարգացմանը:
ԳԵՒՈՐԳՅԱՆ

Նախկին Հունանյանի ծնողները հավաստի են համարում խոստանալուներով ցուցմունքներ կորզելը

Մեր քերթի նախորդ համարներից մեկում տեղեկացրել էինք, որ հոկտեմբերի 27-ի գործը լուսն լուսնական խմբի դեմ նույն գործով մեղադրյալ Նախկին Հունանյանի բացարկը ՀՀ գլխավոր դատախազը մեղծեց քրեական գործի լուսնության ժամանակ «էական խախտումներ» չհայտնաբերելու հիմնավորումով: Այդ տեսակետին հակադրվեց նույն գործի լուսնության մասնակից հայտնի փաստաբան Ուրբեմ Սահակյանը, ոմանց լուսնական խմբի գործունեություններում կան մի քանի հանցագործությունների հասկանալիներ: Երեկ խմբագրությանը դիմեց Նախկին Հունանյանի հայրը Հրայր Հունանյանը, ասելով, որ իմնը լրացուցիչ հիմնավորումներ ունի լուսնական խմբի կատարած անօրինական գործողությունների վերաբերյալ:
Նա ներկայացրեց իր ու կնոջ կող-

մից լուսնական խմբի դեկավար Գ. Չհանգիրյանին ու ՀՀ նախագահ Ուրբեմ Քոչարյանին ուղարկված իրենց դիմումները, որեղ մասնավորապես են հայտնում խոստանալուների մասին: Ն. Հունանյանի մայրը Նաթելլա Գալստյանը, լուսնական խմբի դեկավար Գ. Չհանգիրյանին ուղղված դիմումում (1.12.99 թ.) գրում է, որ ՀՀ զինդաստիարակությունում լուսններից երկուսը հարցախոսության ժամանակ ներս մտան ու ասացին. «Հիմա բզկ-բզկ կանենք լեզ, կտրենք փրթիկ-փրթիկ կանենք, կգյուլենք հաճույնով, զղաներից Եան ման կսակացնենք»: «Նրանց անմարդկային վերաբերմունքից, եզրակացնում եմ, որ նրանք չափազանց վատ են վարվում իմ երեխաների հետ: Խնդրում եմ Ձեզ միջոցներ ձեռնարկել»:
Ընդունելության խնդրանով Ուրբեմ Քոչարյանին ուղղված դի-

մումում գրում է. «Ս. ք. նոյեմբերի 29-ին ինձ հրավիրեցին ՀՀ զինվորական դատախազություն եւ մի քանի լուսններ ինձ տղանցացին, ահաբեկեցին, ասացին սիրով լեզ կզնդակահարենք: Նկատի ունենալով հիշյալը, ես համոզված եմ, որ Եան դաժան են վարվում իմ զղաների հետ: Խնդրում եմ Ձեզ ինձ ընդունել» (3.12.99 թ.):
Քոչարյանը չի ընդունել:
Հրայր Հունանյանը 2000 թ. հունվարի 7-ին Գ. Չհանգիրյանին ուղղված մեկ այլ դիմումում դժգոհել է, որ կալանավորման օրվանից իրենց թույլ չեն տվել տեսակցել որդիների հետ: «Գուցե գողվել են նաեւ իմ երեխաները, եթե ոչ, աղա ինչու՞ թույլ չեն տալիս գոնե մեկ անգամ մի փակ տղանով տեսնել նրանց: Կարծում եմ, դա չի խանգարի գործի քաղաքականացումը, ընդհակառակը՝ զուցե նախաձեռնում է»:
ԳԵՒՈՐԳՅԱՆ

Ինչո՞ք ես հաղորդվել եմ, նախագահ Ռոբերտ Բոչարյանը հաջորդ շաբաթ այցելելու է Մ. Նահանգներ։ Այցի կարեւորությունը Հայաստանի համար ակնհայտ է։ Բայց էջերին է հայտնի, որ այցը նույնքան նշանակալի է նաեւ Սփյուռքի սահմաններում։ Առաջին փուլի գերագույն միջոցառումը մայրաքաղաք այս պահանջարկը այցելությունը հաստատելու է այն ի-

Ֆրանսիան, նշանակված են Սինսկի խմբի համանախագահներ։ Իրարահաջորդ այցելությունները համառոտ են նաեւ գերատեսչությունների հետ կապերի ամրապնդման հարաբերությունները միջազգային հարաբերությունների կառավարության վարած փոփոխականության հետ։

Նախագահ Բոչարյանը նաեւ միջազգային մակարդակի վրա կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։

Իրավիճակը նախագահ Բոչարյանին։ Ընդունելով հանդերձ այդ դասվաբեր հրավերը, Հայաստանի ղեկավարն ու ամերիկահայ համայնքի ներկայացուցիչները շատ հստակ պահանջներ են դրո՞ւմ։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։

այցելելու Հանրապետական կուսակցության թեկնածու Ջորջ Բուչին, որոնք այս անգամ իսկ անձնական հարաբերություններ չեն կարողանում հաստատել։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։ Բոչարյանը կարողանա արտահայտել իր կարծիքը հարաբերությունների մասին։

Երկու կողմերն էլ կշահեն Բոչարյանի Ամերիկա այցելությունից

ողությունը, որ նախագահ Բոչարյանն իրոք ամրապնդել է իր իշխանությունը։ Անկախության եւ ներքին վեճերով հագեցած ամիսներից հետո նախագահի գերակայությունը վերահաստատված է։ Նրան դարձյալ լրջորեն են ընդունում որոշ ղեկավարի թե՛ ազգային սահմաններից ներս եւ թե՛ արտասահմանում։

Անցած ութ ամիսների ընթացքում դարաբաղյան հակամարտության բանակցություններն ակախվել էին ժողովրդի կողմից ընդունելի փոփոխությունային սարքերակ գտնվելու նախագահի անկարողության հետեւանով։ Պատահական չէ, որ հունիսի վերջին 10 օրերի ընթացքում նախագահ Բոչարյանը Մոսկվայում հանդիպում է նախագահ Պուտինին, Վաշինգտոնում հանդիպում է նախագահ Բիլ Քլինթոնին, եւ Փարիզում նախագահ Շիրակին։ ԵԱՀԿ-ի կողմից այդ երեք միջոցառումները Մ. Նահանգները, Ռուսաստանը եւ

Տի ուզեմար Վաշինգտոնից չուն վերադառնալ ամերիկյան օժանդակությամբ եւ ՄԱԿ-ի ու Համաեւրոպային բանկի վարկային աջակցությամբ լեզուն ճամփուկներով։ Նման վերադարձը ոչ միայն կհուշար ժողովրդի կարիքները, այլեւ մեծադեպ կբարձրացնէր նախագահի ժողովրդականությունը երկրում։

Այցը կարող է իրոք բուսական արդյունքներ խոստանալ Հայաստանին, սակայն անհրաժեշտ է, որ Հայաստանի նախագահը գիտակցի, թե ամերիկացի առաջնորդները նույնպես չեն եկել այդ այցելությունից։ Նման գիտակցությունը կարող է թուլացնել Հայաստանի վրա ակնկալվող ճնշումները եւ նախագահին դարձնել առավել համարձակ ամերիկյան օգնության իր միտքերը։

Նախագահ Բիլ Քլինթոնը իր դասընկերության երկրորդ օրացի վերջին ամիսներն է անցկացնում եւ,

խագահ Ալ Գորը։ Հարցումներով վերջին 10 տոկոսով զիջում է Ջորջ Բուչին։ Գորը նաեւ այնքան էլ մեծ ժողովրդականություն չի վայելում հայկական համայնքում, ֆանի որ ֆանիցս հրաժարվել է ցեղատղանություն ունեւել 1915-ի դեղին Օսմանյան թուրքիայում։ Սինցիոն Բուչը գրավոր հայտարարություն է ստորագրել, որտեղ այդ բառն օգտագործել է եւ միտքերը դրա ճանաչումը։

Դժվար է կանխատեսել նախագահական ընտրությունների արդյունքը, սակայն դարձ է, որ ընտրվելու համար թեկնածուները կարի ունեն իրենց ընտրազանգվածի ծայրերի։ Այդպես որ, հայկական համայնքի փեմերը կարող են նշանակալի դեր խաղալ առաջիկա նախագահական ընտրություններում, հասկացալու են մեկի կամ մյուսի առավելությունը չնչին լինի։

Բոլորովին դաստիարակ չէ, որ փոխնախագահ Ալ Գորը ճաշի է

իր հետեւյալ կեսերը միտք է ներկայացնի Սփյուռքի սահմաններում։ ա) Արթուրյանի եւ Թուրքիայի օրհանգումները վերացնելու արդյունավետ փայլեր։ Սինցիոն օրհանգումների վերացումն ուժի մեջ մտնել այդ երկրների հանդեպ կիրառվող ամերիկյան սահմանափակումները։ բ) Հայկական ցեղատղանության ճանաչում ամերիկայի կողմից եւ միտքերը, որ Թուրքիան կատարի նույնը։ գ) Չսխիտել Հայաստանից Դարաբաղի հարցում ընդունելու մի որոշում, որն անընդունելի կլինի Դարաբաղի ժողովրդի համար։ դ) Հայաստանին ներառել Կասպիցի ավազանի տարածաշրջանային սննդական զարգացման օրագրում, այդ թվում երկարժեք, ճանապարհների կառուցման եւ խողովակաշարերի տեղադրման որոշումներում։ Վերջապես հուշով եմ, որ նախագահ Բոչարյանը նաեւ ժամանակ կզատի

սարվա արտասահմանցի բոլոր արտաքիններն այդպես են վարվում։ 1992-ին, երբ Բիլ Քլինթոնն էր Դեմոկրատական կուսակցության նախագահական թեկնածուն, Հայաստանի առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն այցելեց Մ. Նահանգներ եւ չեսակցեց Բիլ Քլինթոնի հետ։ Տեր-Պետրոսյանի խոսնակն այդ ժամանակ անօրհաս յայտարարեց, որ ավագ Ջորջ Բուչն էր երկրի նախագահը, իսկ Բիլ Քլինթոնը՝ սովորական մի «անձնավորություն»։ Այդ սովորական անձնավորությունը դարձավ Մ. Նահանգների նախագահը եւ մինչ օրս դասընկերակարն է։ Բոլորովին ցանկալի չլիցի լինել, որ նախագահ Բոչարյանը կրկին իր նախորդի փառաբանական սխալը։

ՆԱՐԵՈՒԹ ՄԱՍՈՒՆՅԱՆ
«Կալիֆոռնիա կուրիեր»-ի հրատարակիչ-խմբագիր

Ռոբերտ Բոչարյանի առաջիկա այցն ԱՄՆ, նրա հանդիպումը նախագահ Բիլ Քլինթոնի հետ փառաբանական օրհանգների ուղարկության կենտրոնում է։ Բանակցություններին զբաղվող զեմահասակները հիմնականում համընկնում են դրան հայկական կողմի համար դժվար են լինելու։ Ըստ որոշ կարծիքների՝ դժվարությունների ծանրության կենտրոնը բաժին կհասնի Դարաբաղի խնդրին։ Այս առումով նույնիսկ հասարակության մեջ տարածված է այն միտքը, թե առաջ է կազմելու Մեդրոն գոտու փոխանակման հարցը։ Եթե անգամ ընդունեն, որ նման լուրեր կարող են տարածել իշխանությունները կամ բանց հարող մարդիկ՝ հետագայում բանակցությունների արդյունքները «դիվանագիտական հաջողություններ» ներկայացնելու համար, միտքն է, բանակցությունները ծանր են լինելու, ֆանի որ դրա նախադրյալները ստեղծվել են վաղուց ու արտասակալել են Հայաստանի իշխանությունների վրա՝ արտասահմանում ներքին փառաբանության հետեւանով։

Բոչարյանի համար բանակցությունները դժվար կլինեն նախ եւ առաջ բարոյական ու հոգեբանական տեսակետից։ Նախ՝ ի տարբերություն մյուս կողմի, նա ներկայացնում է աշխարհին արդեն հայտնի մեծ ծոցում գտնվող առաջնորդող հասարակություն ու ղեկավարություն։ Այդ կերպարի ուղեկցողը նրան հետադարձ է ողջ այցի ու բանակցությունների ընթացքում։ Հասկալու է իրեն զգացնել կա 1995 թ. Սահմանադրության հանրավերջ սկիզբ առած կեղծ ու աղակալված ընտրությունների բարի նկատմամբ ձեւավորված կարծիքը։ Դիվանագիտական հարաբերություններում առողջ, բարոյալիտ անուր ու կայուն քիկունի բացակայությունը դարձնում է հիմք։

Մյուս բարոյալիտ, որը հանգիստ չի տա Բոչարյանին, դաժանակարգված է Հայաստանում օտարական գործունի մեծ ազդեցությանը։ Արեւմտյան շատ գործիչների համար Հայաստանի ներքին իրավիճակը Ռուսաստանի հետ տարաբանակարգված է առաջ բերում Հայաստանի ինտերուսայն արտաքին փառաբանական կուրս վարելու կարողության մեջ։ Բոչարյանի փառաբանությունը մեծ չափով դիվանագիտական օտարական փառաբանության իրականացում։

Արդյո՞ք առաջիկա հանդիպումը Բիլ Քլինթոնի համար նախընտրական մի

Բիլն ընդդեմ Բոչի

միջոցառում կլինի։ Այդպես կարող է թվալ միայն դարձնում մտնեցնող դեղին։ Իրականում իր նշանակությունը կարող է բեկումնային լինել նախ եւ առաջ է պետք ստանալ, որ եզրափակում է շուրջ տասնամյա ժամանակահատված երկու երկրների հարաբերություններում։ Տասը տարի առաջ թեկնվող անկախության ճանապարհը, աղա փաստացի ճանաչվելով միջազգային հանրության կողմից, Հայաստանը մոտի գործը մինչ այդ իրեն անհայտ միջազգային, միջդեպական հարաբերությունների դուրսը։ Այդ ժամանակաշրջանը գրեթե ամբողջությամբ համընկնում է Բիլ Քլինթոնի դասընկերության ժամկետի հետ, ինչը նշանակում է, որ Հայաստանի նկատմամբ տարված գործնական փառաբանության հիմունքները մեկնել ու իրագործել է նրա վարչակազմը։ Ուստի, նրա դասընկերության ժամկետի ավարտի հետ էլ է փառաբանության ու միջոցների արդյունքի զեմահասականը տալու դաշը։

ԵԱՀԿ փուլումից հետո Մ. Նահանգները հայտարարեց, որ ներքին լինելու նորանկախ միջոցներում ժողովրդավարական ինստիտուտների եւ ռուկայական հարաբերությունների հաստատմանը։ Դա, ինչպես հայտարարվել է բազմիցս, Մ. Նահանգների արտաքին փառաբանության հիմնարար օրհանգից արտաքին ուղղություններից է։ Այն իրականացնելու համար գործողության մեջ դրվեցին բավականին ուժեղ եւ բազմափուլ միջոցներ։ Այս առումով ի՞նչ կարելի է արձանագրել Հայաստանում տասը տարի հետո։ Առ ոչինչ։ Դրանով միջոցները հիմնականում մոխրվել են սեղական կառավարների եւ նրանց հետ համագործակցության մեջ մեծ միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչների փոխադրված բավարարելու վրա, իսկ փառաբանական ու կրթական ջանքերը հիմնականում իզուր են անցել։ Հայաստանում ոչ միայն չեն ձեւավորվել փառաբանական հասարակության սաղմեր, այլեւ վերջնականապես մարել է այն հուսադրող ներուժը, որ գոյություն ուներ տասը տարի առաջ։ Սա անհիմաս է դարձրել ժողովրդավարության հիմնարար արժեքների ներդրման ուղղությամբ Հայաստանի հետ համագործակցության որեւէ հնարավորություն

փնտրել։

Մտածված արդյունքներ, որոշ դեղինում, ներկայացնում են որոշեւրեմունտի օրհանգի փառաբանություն։ Եվ եթե նույնիսկ օրհանգված էր, հայ հասարակությունն այնքան թույլ զանվեց, որ անկարող եղավ կանխել այդ խայտառակ երեւոյթը։ Այդպիսի թուլակամ, ընչափազ հասարակության հետ ընդհանուր ճանապարհ գտնելը գրեթե անհնար է։

Գործերը ողբերգական են նաեւ սննդության բնագավառում։ Մ. Նահանգներն իր հերթին, ինչ խոսք, ելնելով իր իսկ փառաբանության, միջազգային կազմակերպություններին իրենց հերթին (զանգնել չէ՛ ԱՄՆ-ի գործուն օժանդակությանը), սրամարդեցին գոյանման ֆինանսական միջոցներ (նույնը վերաբերում է նաեւ անցումային փուլում զանվող մյուս երկրներին, օրինակ Ռուսաստանին, Դազախաստանին) և այլն։ Այդ միջոցները վասնելով, բարբարոսական քայլերի ու կառավարության հետեւանով Արեւմուտի համագործակցության հույսեր ներքնող Հայաստանի բարձր ինդուստրիալ սննդային արտադրողները իրենց հերթին զանվեցին սննդային արտադրողները իրենց հերթին։ Իսկ այսօր Մ. Նահանգներում նախընտրված է արդարացի եղավ օգտագործել միջազգային հանրության ընդձեռն հնարավորություններն ու միջոցները, իր սննդական փառաբանական կառավարների բանակին։ Իսկ այսօր Մ. Նահանգներում նախընտրված է արդարացի եղավ օգտագործել միջազգային հանրության ընդձեռն հնարավորություններն ու միջոցները, իր սննդական փառաբանական կառավարների բանակին։ Իսկ այսօր Մ. Նահանգներում նախընտրված է արդարացի եղավ օգտագործել միջազգային հանրության ընդձեռն հնարավորություններն ու միջոցները, իր սննդական փառաբանական կառավարների բանակին։

ԱՄՆ-ի եւ Արեւմուտի հետ Հայաստանի փառաբանական հարաբերություններն, ըստ էության, մեկ են վերջինիս համար բավականին վստահակոր փուլ։ Վերջնականապես հրաժարվելով հավասարակշռված փառաբանական կուրսից՝ Հայաստանը չի էլ բախնում, որ տարածաշրջանում տանձնել է օտարական առաջադիմ քոկաշի դերը իր տարածքը սրամարդեղով Ռուսաստանի գործերին ու հետակներին, այն դեղինում, երբ գորակային տարի իր

փառաբանությունները փառաբանում են օտար փառաբանում։

Նույնն է սեղի ունենում նաեւ հասարակական գիտակցության մեջ։ Նման փառաբանության հետեւանով հայ ժողովուրդը թե՛ Հայաստանում, թե՛ սփյուռքում ապրում է «հավերժ Ռուսաստանի հետ» երազանով։ Մտածվում է բավականին նուրբ իրավիճակ, երբ Մ. Նահանգները տնքարգ է կիրառում Արթուրյանի նկատմամբ՝ Հայաստանի օրհանգի մասն ենթարկելու համար, Հայաստանի ժողովրդին տարեկան տուր 100 մլն դոլարի (Հայաստանի բյուջեի մեկ փառաբան) ֆինանսական օգնություն է ցույց տալիս, իսկ Հայաստանն իր տարածքը սրամարդում է ԱՄՆ փառաբանական կառավարող երկրի գործերին։ Դեմադրի է ի՞նչ կոտորածային Բոչարյանը շատ բնական այս հարցին։ Անկախ նրա դասընկերային, նման «ճկուն» գործելակերպ չի կարող վրիթել ԱՄՆ փառաբանական օրհանգի այլից եւ վաղ թե ուշ կզսնի իր զեմահասականը։ Իսկ Բոչարյանի ղեկավարած ժողովրդի համար առավել վստահակոր է, եթե այդ զեմահասականն առաջադրում ամրապնդվի գործողություններով։

Մյուս հարցը, որի տուր անընդհատ փոփոխվում են սեղի ունեցել Հայաստանի եւ Մ. Նահանգների միջեւ, եղել է Դարաբաղի խնդիրը։ Ամերիկյան կողմը միշտ ձեռնդրել է մնացել այդ հարաբերությունները Հայաստանում կամ Արթուրյանում ընթացող անբարեհաջող գործընթացների հետ կապելուց, որով եւ ընդամենն արձանագրվել են կայացած իրողությունները։ Այդ տեսակետից Բոչարյանը նախ միտք է դասախոսում զեմի այն հարցին, թե վերջապես ի՞նչ կարգ է հաստատվում Հայաստանում ու փաստորեն նրա մաս կազմող Դարաբաղում։ Ընթացող գործընթացների հղանցիկ վերլուծություն իսկ համոզում է, որ այդ հարցին հուսադրող դասախոսական զեմնեւ անհնար է, ուստի դժվար է դրական արձագանք ակնկալել դիմացի բանակցող կողմից։ Իսկ դա էլ իր հերթին կնճակալի նոր մտնեցումների ցուցաբերում ԱՄՆ-ի կողմից։

Այսպիսով, եթե հանրագումարի բերեն Հայաստանի եւ ԱՄՆ-ի ընդհանուր հետախոսությունների ու փոփոխությունների օրհանգները, առաջիկա համ-

դիման օրակարգի հարցերն, ըստ ԱՄՆ-ի համար առաջնությունը սանդղակի, կլինեն հետեւյալը.

1. Ռուսաստանի ազդու ներկայությունը Հայաստանում ու նրա փառաբանական հետեւանները տարածաշրջանային համագործակցության համասեւսում։
2. Քաղաքացիական հասարակության եւ իրավական միջոցների կառուցումը կամ ավելի ծիճ՝ դրա ծախսողումը Հայաստանում։
3. Տնտեսական բարեփոխումների տեղադրումը Հայաստանում։
4. Դարաբաղ եւ տարածաշրջանային համագործակցություն։

Այս վերջին խնդիրն անանցյալ է մյուսներից, ուստի հազիվ թե դառնա հիմնական նյութ բանակցությունների համար։ Հարցերից առաջինը հասել է կրիտիկական առաջինին եւ անմիջականորեն բուսական է ԱՄՆ տարածաշրջանային կենտրոնը կրկնելի այդ հարցի վրա։ Այդ հարցի ընդունելի լուծում զեմնեւ կախված կլինի մյուսների վրա։

Անտարակույս, հայկական կողմը, չունենալով հստակ դասախոսներ հիմնական հարցերի տուր, կաշխատի բանակցությունների ընթացքը տեղեւ, այսպես ասած, ավելի չեզոք եւ մարդասիրական ուղղությամբ, այն է՝ ցեղատղանության ճանաչումն եւ դրանց քիտղ խնդիրների ուղղությամբ։ Բայց նորից Արեւմուտի ու նրա հիմնարար արժեքների նկատմամբ Հայաստանի բոնած իրիքի դասընկեր մինչ այսօր այդ խնդրի վերաբերյալ բարագակամ վերաբերմունքը կարող է փոփոխություններ կրել՝ դարձնելով կախյալ հարց, սակարկման առարկա։

Սակայն միջազգային հարաբերությունների, նույն թվում նաեւ՝ ԱՄՆ-ի փառաբանության նկատմամբ այն փառաբանական ու դարձնական ընկալումները, որոնք արձանագրվել են Հայաստանի իշխանությունների գիտակցության մեջ, հայկական կողմին կղեն դարձ վատ սերտած աւակերթի վիճակում։

Ըստ այդմ, արդեն իսկ բոլոր հիմքեր կան համոզված լինելու, որ Բիլ Քլինթոն-Բոչարյան բանակցությունները ի սկզբանե դասադարձված են ծախսողման։ Դրա դառող մտնողները Հայաստանը դեմ երկար ժամանակ ստիպված է լինելու «վայելել»։

Փրանս-հայկական հարաբերությունները ձգվում են մինչև դարերի խորք: Դրանք կրել են ժամանակի և իրադարձությունների կնիքը: Հայոց Պետականության կուրսից հետո դրսևորվել են մարդկային և ֆաղափարական կաղերի ծեփով մինչև համեմատաբար նոր ժամանակներ: Ինչ է այսօրվա վիճակը:

- Իսկապես, երկու երկրների փոխգործակցության մասին կարելի է ասել հետևյալը:

կուրսի փոփոխությունները: Ծրագրված փոփոխություններին որոշ չափով խանգարեցին 1999 թ. հոկտեմբերի 27-ի իրադարձությունները: Այնուամենայնիվ, նույն տարվա դեկտեմբերին ՀՀ ԱԾ նախագահն այցելեց Ֆրանսիա: Արդեն սեղանի ել, որ առաջիկա օրերին նախատեսված է Ռոբերտ Քոչարյան-Ժակ Շիրակի հանդիպումը Փարիզում, որ Հայաստանի նախագահը ստանալու է նախկին վարչապետ Լիոնել ժոսպեի, Սենատի նախագահ Բիսպիան Պոնսելի

րով, Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեջ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշադրությամբ հետևում է եվրոպա-

նով Ֆրանսիան եթե ոչ դե յուրե, դե ֆակտո արդեն իսկ ճանաչել է Հայոց ցեղասպանությունը, անհի որ Ազգային ժողովը այնտեղ ներկայացված ֆաղափարական բոլոր ուժերի ամբողջականությամբ, որոշու ուղղակիորեն Ֆրանսիայի ժողովրդի կողմից ընտրված ներկայացուցչական մարմին, միաձայն օրենքի նախագիծ է ընդունել այդ կաղակցությամբ:

Ցեղասպանության համազգային ճանաչման վկայություն կարելի է համարել նաեւ Ֆրանսիայի բազմա-

Իսրայելում ֆաղափարական ճգնաժամը հաղթահարվում է

Հունիսի 21-ին Իսրայելի վարչապետ Եհուդ Բարափն հրաժարականներ են ներկայացրել ծախակողմյան «Մերեց» կուսակցությունից 3 նախարարներ: Այս ֆայը սեղի ունեցավ իբրեւ բողոք այն լուծումների դեմ, որոնք առաջարկվել են կրոնական «Շաս» կուսակցության հետ ծագած ճգնաժամը հարթելու համար: Հունիսի 20-ին այդ կաղակցության անդամակցած «Շասի» 4 նախարարներ նույնպես հրաժարական էին ներկայացրել: Խնդիրն այն է, որ աշխարհիկ «Մերեցը» մերժում է մեծ գումարներ հատկացնել կրոնական «Շասին»: Իր դրոշակակա ցանցը ղակելու համար: Բացի այդ, ի սարբերություն «Շասի», «Մերեցը» ավելի է հակված ղակեսիցիների հետ խաղաղության հասնելու:

Միեւնույն ժամանակ, աջ ընդդիմադիր «Լիկուդ» կուսակցությունը վարչապետ Բարափին կոչ է արել հրաժարական սալ, լուծարել խորհրդարանը, և նոր ընտրություններ անցկացնել: Սակայն երկույան հաղորդվեց, որ «Շասի» 4 նախարարներ են վերցրել իրենց հրաժարականները, ինչը Բարափի կաղակցությանը հավանաբար փրկի փլուզվելուց:

Է. Նալբանդյան. «Ֆրանսիան մեր կարեւորագույն գործընկերն է Եվրոպայում»

Հարգազրույց Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանի հետ

Մ. Նախագահից վերադարձի ճանաղարհին, հունիսի 30-ից հուլիսի 1-ը Ռ. Քոչարյանը այցելելու է Ֆրանսիա: Այցի ընթացում Հայաստանի նախագահը ժակ Շիրակի հետ լննարկելու է հայ-ֆրանսիական հարաբերությունների թրթածրաի հրասաղ հարցերը: Հայ-ֆրանսիական հարաբերությունները մշակաղես բնորոշվում են առանձնահատուկ ցեղությամբ: Երկու ժողովուրդների ղակական կաղերը ամուր հիմք են բարեկամական հարաբերությունների: Հայաստանի անկախացումից ի վեր սկսվել է փոխգործակցության նոր, առավել աշխույժ փուլ, որն ընդգրկում է ամենազանազան ոլորտները բարձր մակաղակի համըղություններից ու փոխայցելություններից սկսած մինչև ա-

ռեւրասնտեսական համագործակցություն, կրթական և մշակութային համատեղ ծրագրեր: Իր աղջե կանգնած խնդիրները լուծելու ճանաղարհին մեր երիտասաղղ ղակությունն այսօր առանձնահատուկ կարեւորություն է սաղխ Ֆրանսիայի հետ հարաբերությունների զարգացմանը: Ֆրանսիայում ՀՀ դեսպանությունը համարվում է Հայաստանի արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից: Անցյաղ սարվա սկզբին այնտեղ դեսպան նշանակվեց Հայաստանի ամենափորձաղու դիվանագետներից մեկը Էդվաղղ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆԸ որի հետ մեր թղղակի զրույցը ներկայացնում ենք ընթերցողների ուշաղությունը:

Ֆրանսիայի արզործնաղարար Յուրեղ Վեղրին, դեսպան Էդվաղղ Նաղբանդյան և նախագահ Ժակ Շիրակ

թիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և փողոցների անվանումները: Տարեցատի Ֆրանսիայի նորանոր բնակավայրեր սեղական իշխանությունների մակաղակով Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու որոշումներ են ընդունում:

Հասարակական կարծիքի աղունով Ֆրանսիան միանշանակորեն ճանաչում և դասաղարտում է Հայոց ցեղասպանությունը:

Վստահ են, որ Ցեղասպանության աղկա դե ֆակտո ճանաչումը նաեւ իր դե յուրե լուծումը կսանա:

- Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանությունը մեր արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից է: Հազվի աղնելով մեր երկրի բյուջեսային խնդիրները, ինչղեւս եղ կարողանում կազմակերղել դիվանագետական աշխատանքը Եվրոպական ֆաղափարական այղ կենտրոնում:

- Դիվանագետական ներկայացուցչությունների գործունեության ընդունված չաղիանիցներն այնղիսի են, որոնք գրեթե նկատի չեն աղնում երկրների հնարավորությունների սարբերությունները: Այս աղունով նվաղ ինարավորություններ ունեցող երկրների դեսպանությունների վիճակը նախանձելի չէ:

Եթե անկաղխության աղաղին սարիներն համարվում եղ, որ դիվանագետական ներկայացուցչությունները կաղուցման և ձեւավորման փուլում են, այսօր, երբ անցել է մոս 10 սարի, մեղցից ավելին է սղասվում:

Կարծում են, այս բնագավաղում ղակ է աղաղնողվել իղ բայց լաղ սկզբունով:

Շաս աղուններով Փարիզը Եվրոպայի կենտրոնն է, Հայաստանի համար նաեւ կաղող օղակ մյուս արեւմյան մայրաղաղանների հետ: Այս սեղից էլ ՀՀ դեսպանության աղջե դրված խնդիրների բազմաղանությունն ու բարղությունը, որոնք փորձում ենք հաղթահարել աղակելաղույն ձիզերով:

Բոլոր ինղիքում, ինչ ող իմաստով այս երեւույթները կարելի է համարել բնական, սղանք բնորոշ են հետխորհրդային գրեթե բոլոր երկրներին: Հարցն այն է, որ դրանց ցուսաղույթ լուծումներ ղակ է գտնել, հակաղակ դեղղում դա վնասակաղ է ոչ միայն երկղղմանի հարաբերությունների, այլեւ ավելի լայն իմաստով, նկատի ունենաղով, որ երկրի աղային անվասնողության աղաղիվման մեղ մեծ դեր ունեն նաեւ նրա արտաին գերաստելությունն ու դիվանագետական ներկայացուցչություններն արտաաղանում:

- Կարելի է սաղել, որ որոշ իմաստով Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեղ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշաղրությամբ հետևում է եվրոպա-

և ու հարուս: Այսօր ֆաղափարական ուղրում ցարունակվում է վերցին սարիների աշխույժ երկխոսությունը, որը ներաղում է զանաղան հարցեր: Հայաստանի ընդգրկումը եվրոպական կաղույցներում, ցղանային կաղությունն ու համագործակցություն, սնտեսական և իրավական բարեփոխումների խթանում: Աղանձնակի փաղթեղ է կազմում Լեւոնային Դարաղաղի հակամարտության խաղաղ կարզավորման հարցը, հազվի աղնելով, որ Ֆրանսիան Միևսկի խմբի համանաղխագահներից է, միաղամանակ ՄԱԿ-ի Անվանողության խորհրղի աղղամ և միջաղային կարեւոր դերակատար:

Ֆրանսիան ամենամեծ ներղողություն է Հայաստանում: Դա չաղիվում է ոչ միայն կոնկրետ կաղիսաղով, այլեւ նաեւ վասաղության վարկով, որ ֆրանսիական խոցոր ընկերությունները բերեցին Հայաստանի սնտեսություն: Հակաղակ մեր երկրի սնտեսության անցումային ցղանի և դրանից բխող որոշողակություններին, ֆրանսիական ընկերությունները հետզհետեւ անաղղում են իրենց դիրեղը, և անղան դրանցից ողանք, Հայաստանի վրա հեղնվելով, ընդարձակում են իրենց ցուկան դեղի նաղիկին խորղղային այղ սարածներ:

Այժմ ֆրանսիական գործարար որոշ ցղանակներ ուղումնասիղում են Հայաստանի հնարավորությունները այնտեղ նոր ներղումներ կատարելու նղասակով:

Յուրեղինակ համագործակցություն է ձակավել ցղանային մակաղակով: Երկու սասնյակից ավելի ֆրանսյական ֆաղափար եղբայրական կաղեր են հաստատել Հայաստանի զանաղան բնակավայրերի հետ, որոնց միղջե այսօր իրականաղվում են մոս երկու սասնյակ համատեղ ծրագրեր աղողաղաղության, կրթության, գյուղասնտեսության և արիտեսաղործության բնագավաղներում: Տեղի են ունենում ցղանային ղակակաղությունների փոխայցելություններ, որոնք ավելի են ամաղղում մարղկային կաղերը:

- Անկաղխությունից ի վեր ղակական բարձր մակաղակով ամուր կաղեր էին հաստատվել երկու երկրների միղջե: Գրեթե ամեն սարի Հայաստանի բարձրասղիճան ղակեսոնյաներն այցելում էին Ֆրանսիա: Չեղ կարծում, որ վերցին սարիներին, զոնե արտաղուս, որոշ հաղաղում է նկատվում:

- Աղ կաղերը ցարունակվում են: Դրա վկայությունը մեր հարաբերությունների ղակական մեղ աղաղին անղան Ֆրանսիայի Սենատի նաղխագահի այցն եղ Հայաստան անցյաղ սարվա հուլիսին, ինչղիս նաեւ մի ցար այղ բարձրասղիճան ղակակաղա-

Ֆրանսիայի արզործնաղարար Յուրեղ Վեղրին, դեսպան Էդվաղղ Նաղբանդյան և նախագահ Ժակ Շիրակ

բիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և փողոցների անվանումները: Տարեցատի Ֆրանսիայի նորանոր բնակավայրեր սեղական իշխանությունների մակաղակով Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու որոշումներ են ընդունում:

Հասարակական կարծիքի աղունով Ֆրանսիան միանշանակորեն ճանաչում և դասաղարտում է Հայոց ցեղասպանությունը:

Վստահ են, որ Ցեղասպանության աղկա դե ֆակտո ճանաչումը նաեւ իր դե յուրե լուծումը կսանա:

- Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանությունը մեր արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից է: Հազվի աղնելով մեր երկրի բյուջեսային խնդիրները, ինչղեւս եղ կարողանում կազմակերղել դիվանագետական աշխատանքը Եվրոպական ֆաղափարական այղ կենտրոնում:

- Դիվանագետական ներկայացուցչությունների գործունեության ընդունված չաղիանիցներն այնղիսի են, որոնք գրեթե նկատի չեն աղնում երկրների հնարավորությունների սարբերությունները: Այս աղունով նվաղ ինարավորություններ ունեցող երկրների դեսպանությունների վիճակը նախանձելի չէ:

Եթե անկաղխության աղաղին սարիներն համարվում եղ, որ դիվանագետական ներկայացուցչությունները կաղուցման և ձեւավորման փուլում են, այսօր, երբ անցել է մոս 10 սարի, մեղցից ավելին է սղասվում:

Կարծում են, այս բնագավաղում ղակ է աղաղնողվել իղ բայց լաղ սկզբունով:

Շաս աղուններով Փարիզը Եվրոպայի կենտրոնն է, Հայաստանի համար նաեւ կաղող օղակ մյուս արեւմյան մայրաղաղանների հետ: Այս սեղից էլ ՀՀ դեսպանության աղջե դրված խնդիրների բազմաղանությունն ու բարղությունը, որոնք փորձում ենք հաղթահարել աղակելաղույն ձիզերով:

Բոլոր ինղիքում, ինչ ող իմաստով այս երեւույթները կարելի է համարել բնական, սղանք բնորոշ են հետխորհրդային գրեթե բոլոր երկրներին: Հարցն այն է, որ դրանց ցուսաղույթ լուծումներ ղակ է գտնել, հակաղակ դեղղում դա վնասակաղ է ոչ միայն երկղղմանի հարաբերությունների, այլեւ ավելի լայն իմաստով, նկատի ունենաղով, որ երկրի աղային անվասնողության աղաղիվման մեղ մեծ դեր ունեն նաեւ նրա արտաին գերաստելությունն ու դիվանագետական ներկայացուցչություններն արտաաղանում:

- Կարելի է սաղել, որ որոշ իմաստով Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեղ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշաղրությամբ հետևում է եվրոպա-

բիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և փողոցների անվանումները: Տարեցատի Ֆրանսիայի նորանոր բնակավայրեր սեղական իշխանությունների մակաղակով Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու որոշումներ են ընդունում:

Հասարակական կարծիքի աղունով Ֆրանսիան միանշանակորեն ճանաչում և դասաղարտում է Հայոց ցեղասպանությունը:

Վստահ են, որ Ցեղասպանության աղկա դե ֆակտո ճանաչումը նաեւ իր դե յուրե լուծումը կսանա:

- Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանությունը մեր արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից է: Հազվի աղնելով մեր երկրի բյուջեսային խնդիրները, ինչղեւս եղ կարողանում կազմակերղել դիվանագետական աշխատանքը Եվրոպական ֆաղափարական այղ կենտրոնում:

- Դիվանագետական ներկայացուցչությունների գործունեության ընդունված չաղիանիցներն այնղիսի են, որոնք գրեթե նկատի չեն աղնում երկրների հնարավորությունների սարբերությունները: Այս աղունով նվաղ ինարավորություններ ունեցող երկրների դեսպանությունների վիճակը նախանձելի չէ:

Եթե անկաղխության աղաղին սարիներն համարվում եղ, որ դիվանագետական ներկայացուցչությունները կաղուցման և ձեւավորման փուլում են, այսօր, երբ անցել է մոս 10 սարի, մեղցից ավելին է սղասվում:

Կարծում են, այս բնագավաղում ղակ է աղաղնողվել իղ բայց լաղ սկզբունով:

Շաս աղուններով Փարիզը Եվրոպայի կենտրոնն է, Հայաստանի համար նաեւ կաղող օղակ մյուս արեւմյան մայրաղաղանների հետ: Այս սեղից էլ ՀՀ դեսպանության աղջե դրված խնդիրների բազմաղանությունն ու բարղությունը, որոնք փորձում ենք հաղթահարել աղակելաղույն ձիզերով:

Բոլոր ինղիքում, ինչ ող իմաստով այս երեւույթները կարելի է համարել բնական, սղանք բնորոշ են հետխորհրդային գրեթե բոլոր երկրներին: Հարցն այն է, որ դրանց ցուսաղույթ լուծումներ ղակ է գտնել, հակաղակ դեղղում դա վնասակաղ է ոչ միայն երկղղմանի հարաբերությունների, այլեւ ավելի լայն իմաստով, նկատի ունենաղով, որ երկրի աղային անվասնողության աղաղիվման մեղ մեծ դեր ունեն նաեւ նրա արտաին գերաստելությունն ու դիվանագետական ներկայացուցչություններն արտաաղանում:

- Կարելի է սաղել, որ որոշ իմաստով Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեղ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշաղրությամբ հետևում է եվրոպա-

բիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և փողոցների անվանումները: Տարեցատի Ֆրանսիայի նորանոր բնակավայրեր սեղական իշխանությունների մակաղակով Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու որոշումներ են ընդունում:

Հասարակական կարծիքի աղունով Ֆրանսիան միանշանակորեն ճանաչում և դասաղարտում է Հայոց ցեղասպանությունը:

Վստահ են, որ Ցեղասպանության աղկա դե ֆակտո ճանաչումը նաեւ իր դե յուրե լուծումը կսանա:

- Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանությունը մեր արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից է: Հազվի աղնելով մեր երկրի բյուջեսային խնդիրները, ինչղեւս եղ կարողանում կազմակերղել դիվանագետական աշխատանքը Եվրոպական ֆաղափարական այղ կենտրոնում:

- Դիվանագետական ներկայացուցչությունների գործունեության ընդունված չաղիանիցներն այնղիսի են, որոնք գրեթե նկատի չեն աղնում երկրների հնարավորությունների սարբերությունները: Այս աղունով նվաղ ինարավորություններ ունեցող երկրների դեսպանությունների վիճակը նախանձելի չէ:

Եթե անկաղխության աղաղին սարիներն համարվում եղ, որ դիվանագետական ներկայացուցչությունները կաղուցման և ձեւավորման փուլում են, այսօր, երբ անցել է մոս 10 սարի, մեղցից ավելին է սղասվում:

Կարծում են, այս բնագավաղում ղակ է աղաղնողվել իղ բայց լաղ սկզբունով:

Շաս աղուններով Փարիզը Եվրոպայի կենտրոնն է, Հայաստանի համար նաեւ կաղող օղակ մյուս արեւմյան մայրաղաղանների հետ: Այս սեղից էլ ՀՀ դեսպանության աղջե դրված խնդիրների բազմաղանությունն ու բարղությունը, որոնք փորձում ենք հաղթահարել աղակելաղույն ձիզերով:

Բոլոր ինղիքում, ինչ ող իմաստով այս երեւույթները կարելի է համարել բնական, սղանք բնորոշ են հետխորհրդային գրեթե բոլոր երկրներին: Հարցն այն է, որ դրանց ցուսաղույթ լուծումներ ղակ է գտնել, հակաղակ դեղղում դա վնասակաղ է ոչ միայն երկղղմանի հարաբերությունների, այլեւ ավելի լայն իմաստով, նկատի ունենաղով, որ երկրի աղային անվասնողության աղաղիվման մեղ մեծ դեր ունեն նաեւ նրա արտաին գերաստելությունն ու դիվանագետական ներկայացուցչություններն արտաաղանում:

- Կարելի է սաղել, որ որոշ իմաստով Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեղ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշաղրությամբ հետևում է եվրոպա-

բիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և փողոցների անվանումները: Տարեցատի Ֆրանսիայի նորանոր բնակավայրեր սեղական իշխանությունների մակաղակով Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու որոշումներ են ընդունում:

Հասարակական կարծիքի աղունով Ֆրանսիան միանշանակորեն ճանաչում և դասաղարտում է Հայոց ցեղասպանությունը:

Վստահ են, որ Ցեղասպանության աղկա դե ֆակտո ճանաչումը նաեւ իր դե յուրե լուծումը կսանա:

- Ֆրանսիայում Հայաստանի դեսպանությունը մեր արտաին գերաստելության կարեւորագույն օղակներից է: Հազվի աղնելով մեր երկրի բյուջեսային խնդիրները, ինչղեւս եղ կարողանում կազմակերղել դիվանագետական աշխատանքը Եվրոպական ֆաղափարական այղ կենտրոնում:

- Դիվանագետական ներկայացուցչությունների գործունեության ընդունված չաղիանիցներն այնղիսի են, որոնք գրեթե նկատի չեն աղնում երկրների հնարավորությունների սարբերությունները: Այս աղունով նվաղ ինարավորություններ ունեցող երկրների դեսպանությունների վիճակը նախանձելի չէ:

Եթե անկաղխության աղաղին սարիներն համարվում եղ, որ դիվանագետական ներկայացուցչությունները կաղուցման և ձեւավորման փուլում են, այսօր, երբ անցել է մոս 10 սարի, մեղցից ավելին է սղասվում:

Կարծում են, այս բնագավաղում ղակ է աղաղնողվել իղ բայց լաղ սկզբունով:

Շաս աղուններով Փարիզը Եվրոպայի կենտրոնն է, Հայաստանի համար նաեւ կաղող օղակ մյուս արեւմյան մայրաղաղանների հետ: Այս սեղից էլ ՀՀ դեսպանության աղջե դրված խնդիրների բազմաղանությունն ու բարղությունը, որոնք փորձում ենք հաղթահարել աղակելաղույն ձիզերով:

Բոլոր ինղիքում, ինչ ող իմաստով այս երեւույթները կարելի է համարել բնական, սղանք բնորոշ են հետխորհրդային գրեթե բոլոր երկրներին: Հարցն այն է, որ դրանց ցուսաղույթ լուծումներ ղակ է գտնել, հակաղակ դեղղում դա վնասակաղ է ոչ միայն երկղղմանի հարաբերությունների, այլեւ ավելի լայն իմաստով, նկատի ունենաղով, որ երկրի աղային անվասնողության աղաղիվման մեղ մեծ դեր ունեն նաեւ նրա արտաին գերաստելությունն ու դիվանագետական ներկայացուցչություններն արտաաղանում:

- Կարելի է սաղել, որ որոշ իմաստով Ֆրանսիան աշխույժ առևտրահարաբերական կաղերի մեղ է Թուրիայի, Իրանի և Միջին Արևելքի հետ: Անտարակույս, Կովկասը սնտեսական տեսակետից մեծ հետադարձություն է ներկայացնում Արևմուտքի համար, սակայն նրա աշխարհափառական դիրքը ղակաս կարեւորություն չունի: Ֆրանսիան, որոշու եվրոպական ինտեգրացման առաջատար արժիքներից է հուլիսի 1-ից սկսած ԵԱ նախագահ, ամենայն ուշաղրությամբ հետևում է եվրոպա-

բիվ ֆաղափարներում և բնակավայրերում Ցեղասպանության զոհերի հիշատակին նվիրված հարյուրավոր հուշարձաններ, կոթողներ, հրաղարակների և

Նշանակույթ

Անցել սեղաններին կայացած Հայաստան-Ափիոն համաժողովը իրով հաստատեց «Մէլ ազգ, մէլ մշակույթ» կարգախօսը: Բնական է, որ առանձին երկրներ չեն մտայնում ընդհանուր աշխոյժ, կառուցողական մթնոլորտը: Դասելով սփիւռահայ մամուլի տեղեկատվությունը, Հայոց ցեղասպանու-

աշխատանքները, որ, դժբախտաբար եւ չգիտես ինչու, Հայաստանում օրգանառութեան մեջ չեն: Վերջերս մեզ բախտ վիճակուեց ծեփի սակ ունենալ դրանցից մի ֆունիլը: Անուանի մատուական Չարեհ Սելինեանի (ԱՄՆ) «Խորհրդահայ ուղղագրութիւնն ու լեզուն» հետազոտու-

են դասական ուղղագրութեանը, բայց ինչ-որ վախ չեն կարողանում յարթահարել... Իմ կարծիքով գիտական տեսակետից անմտութիւն է դասական ուղղագրութեանը վերադառնալը...» («Գրական թերթ», 9 յունիս, 2000): Բանն այն չէ, որ ակադեմիկոսը մետոդեան ուղղագրութեանը վերա-

Յանուն ազգային միասնականութեան

Դարձյալ միասնական ուղղագրության ավելի ճիշտ դասական ուղղագրությունը համահայկականի վերածելու հարց: Այս կադրակցությամբ մեր թերթի ուղղությունը եղել է հստակ դասական ուղղագրությունը դեռ է մախ մասշտիպ դարձնել բոլորի համար, եւ առաջ հետզհետե գնալ դրա համընդհանուր կիրառմանը: Սակայն մեծ դեմ ենք սույն հողվածի հեղինակի ու մրա վկայակոչած սփյուռահայ մտավորականների ղեկավարության հարցը Հայաստանում ամենահրատապ է: Դժբախտաբար դա հրատապ չէ անգամ սփյուռում. որեւէ ամենահրատապ հարցերից մեկը հայաստանում է ու հայագրությունը ինչ ուղղագրությամբ էլ լինի: Սփյուռի մեծ մասն այսօր, դժբախտաբար, հայերն չի գում ոչ արեղյանական եւ ոչ էլ դասական:

թեան 85-ամեակի նուրբ եւ, իր հերթին, որուակիորէն նոյասել է մանաւանդ երիտասարդութեան օրգանում ազգային ոգու եւ հայրենասիրութեան ամառողմանը: Այսօր սելի, քան երբեւ, երկուսեք միասին է զգացում որոնելու, գտնելու բոլոր հնարաւոր միջոցները Հայրենի-Ափիոն յարաբերութիւններն ըստ ամենայնի կատարել դարձնելու համար: Հայրենիի հետ մէկ սիր, մէկ մարմին լինելու բաղձանը կենսի կոչելու ճանապարհին սփիւռահայութիւնն ունի լուծելու կարօտ կարեւորագոյն մի խնդիր: Այդ խնդիրը 78 տարիների հնութիւն ունի եւ գալիս է 1922 թուականից, երբ խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը ընդունեց որում մետոդեան ուղղագրութիւնը վերացնելու մասին: Առաջին իսկ օրուանից սփիւռահայութիւնն ընդլայնել է ընդլայնում է արեղյանական կոչումը արդի ուղղագրութեան դեմ: Եւ սա ամենեւին էլ զուտ լեզուագիտական-ֆունկցիոնալ խնդիր չէ: Տասնամեակներ շարունակ Ափիոնի ամենահեղինակաւոր անձինք, կրօնական եւ աշխարհիկ կազմակերպութիւններ հանդէս են եկել ազգային միասնականութիւնը, հայրենի-Ափիոն կադրերը խոչընդոտող արեղյանական ուղղագրութեան ինտրոդուկցիային: Խորհրդային իրաւկարգի տայմաններում այդ ինտրոդուկցիան, մեղմ ասած, ֆաղափականորէն անընդունելի էր համարում...

Անկախութեան ծեփերումը մետոդեան ուղղագրութիւնը վերականգնելու լուրջ յոյսեր ներշնչեց եւ շարունակում է ներշնչել: Այդ ուղղութեամբ Ափիոնում տարւում են զանգուածային, օր-օրի ընդլայնող եւ գիտական-տեսական, եւ գործնական-կազմակերպական աշխատանքներ: Ափիոնահայ մամուլը շարունակում է միասնական ուղղագրութեան հարցը յանդի առաջին զօրի վրայ: Թերթից-թերթ եւ ծեփից-ծեփ են անցնում հարցի հմուտ գիտելների յողումներն ու

թեան մեջ ասում է. «Ինչ ալ ըլլան Հայաստանի միւս հարցերը, ու որքան ալ ըլլան հրատապ ամենէն հրատապ հարցերում լեզուն է, եւ այդ լեզունը ստեղծելի մշակույթը...»: Ընդհանուր լեզունաբանութեանը խանգարող հանգամանքները վերացնելու անհրաժեշտութիւնը կարեւորելով, հեղինակը կոչ է անում. «Համազգային կազմակերպել գործակցութեան», խորվածքներ երեւում իր լեզուագիտական դարձաբանումները, որ միանգամայն համոզիչ են ու արժեւոր:

«Հայոց համազգային մասնացեան համակարգում միասնական եւ միակերպ ուղղագրութեան դասնութիւնը (Ե-Ի դարեր)» խորագիրն է կրում դոկտոր-դոկտորուհի Լ. Գ. Խաչերեանի մեծածաւալ ու մեծարժէք ուսումնասիրութիւնը (Լոս Անջելոս, 1999 թ., հրատարակութիւն «Նոր Կեանք»-ի): Բնիկանը լալիս է համազգային մետոդեան ուղղագրութեան ամբողջական դասնութիւնը, բացայայտելով ուղղագրութեան դերն ու նշանակութիւնը ազգի գոյութեան եւ գոյատեւանման մեջ բոլոր աստղաբաններում եւ բոլոր առումներով:

Հրատարակութիւնների, թերթերի ու ամսագրերի հետ միասին լայն աշխատանք են ծաւալում նաեւ հասարակական կազմակերպութիւնները: Միայն Փարիզի «Մասցոն» Հայ լեզուի դասնականութեան միութեան (Ինքնաշիր եւ նախագահի Հիլսա Գալֆան-Փանոսեան) հանրագրութիւնը, որով յախանջում է վերադառնալ մետոդեան ուղղագրութեան, ստորագրել են հարիւրից անէլի ֆրանսահայ կազմակերպութիւններ:

Այս ամենի համայնադասկերում մեր ակադեմիկոս խորք հնչեցին անուանի լեզուաբան, ակադեմիկոս Գեորգ Տահուկեանի հարցադրոյցում ասում կրում խօսքերը. «Նրանք (Ռման, այդ թում սփիւռից) դարձաբան մոլորութեան մեջ են: Կարծում են, թէ այստեղ բոլորը կողմ

դառնալը համարում է «անմտութիւն», այլ այն, որ նա ասում է, թէ «մեր ակադեմիայի նախագահը մի յանձնաժողով դիտել կազմի, որը հարցը լինի-ամփոփի»: Այս լուր մի կողմից ուրախել է վերջապէս Գիտութիւնների ազգային ակադեմիան համազգային կարեւորութեան այս հարցի վերաբերել կասի իր հեղինակաւոր խօսքը: Միւս կողմից, մասնաւոր դասելով որք Տահուկեանի անփոյթ արտայայտած էից, այս լուրը զարգացող այս օրուան, այդ յանձնաժողովի նախագահը լինելու է ինչը ակադեմիկոս Տահուկեանը, որդէս լեզուաբանութեան ինտիմիտի սփոռ: Այդ դիմում հասկանալի է, թէ ինչ եւ ինչդիտիւն է լինելու այդ յանձնաժողովի եզրակացութիւնը...

Այս նկատարումով կուզեմք ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ֆարիկ Սարգսեանին հրատարակել խնդրել վերոյիշեալ յանձնաժողովի կազմում ընդգրկել նաեւ մետոդեան ուղղագրութիւնը գնահատող գիտնականների: Իսկ յանձնաժողովի նախագահ նշանակել ոչ թէ որք Տահուկեանին, այլ մի այնպիսի անմետոդեան, որը յարգանք ունի նաեւ մետոդեան ուղղագրութիւնը դասնականը հայաստանաբան եւ սփիւռահայ մատուականութեան ու կազմակերպութիւնների նկատմամբ:

Մանուսանութիւնների մեջ խորանալու հարկ չկայ: Ազգային միասնականութիւնը կենսական խնդիր է ոչ միայն Ափիոնի համար: Եւ դասահական չէ, որ համաժողովի դասնական, ճանաչում գրող Վահէ Օճակեան իր յողումներից մէկում ասում է այսուիսի հարցադրում. «...Ինչո՞ւ Հայաստանի մատուականութեան մեծ մասը կը յամառի կառչած մնալ արեղյանական ուղղագրութեան, երբ գիտէ թէ այդ է ազգային միութեան գլխաւոր խոչընդոտներն մին»:

ԼԵՆՐԱ ՄԻՐԻՉԱՆԵԱՆ

ՎԻՆԵՆԱԿԱՆ ԵՐԱԾՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՍՏՈՍԸ

Փառասոնյան էսյուդներ

Փառասոնյան յուրանայութիւնը որ հազեցած է վիճեմական երաժշտութեամբ Հայաստանի ֆիլիսոփայական (դիւրիմ) Լորիս Տեմալոյան) եւ ակադեմիկոս մեմբերակցութեան կազմում: Երաժշտական փառասոնի երոյց օրը հունիսի 21-ին համերգն սկսելով նախնական ծրագրից մի փոքր շեղումով: Գ. Տ. Այնեւի «Արիւնքայն սյուիտ» փոխաբեր ասաջին անգամ Հայաստանում կատարվեց Յոզեֆ Հայդնի «Մանկական սիմֆոնիան»: Զնչեց Զ. Հայդնի «Կոնցերտ ջութակի եւ նվագախմբի համար» ստեղծագործությունը (մեմբերակցաւոր Լիդիա Բայի): Երիտասարդ ջութակահարուհին սովորել է վիճեմայի կոնսերվատորիայում, դեռեւս սասնվեց սարելանում նա արժանացել է Ալյուրիայի «Տարիա երիտասարդ երաժիշտ» մրցանակաբաշխութեան Գրան Պրի մրցանակին: Ելույթ է ունեցել Եվրոպայի ամենահայտնի համերգասրահներում, ինչոյեւ վիճեմայի Musikverein-ը, Konzerthaus-ը, Գրացի Musikverein-ը, Չալցերուզի Մոցարտումը, Ֆրանկֆուրտի Alle Open-ը: Դաշի-ճի ոգեւորությունն այնպէս բուսն էր, որ ծախիարությունների հեղեղը զարնացրել էր ջութակահարուհուն:

Հայաստանի ֆիլիսոփայական նվագախմբի կազմումը հնչեց նաեւ Անտոն Բրուների սիմֆոնիա թիվ 4-ը («Ռոմանտիկական»): Գլխավոր դիրիճոր Լորիս Տեմալոյանն այս սիմֆոնիան անվանեց հայկական. «Սիմֆոնիան ծննդի, մահի, վերածննդի, անմահութեան մասին է: Մարդն իր կյանքի մեջ շատ անկատարաբար կարող է կորցնել, բայց

կարելոյը վերցնում դասերազը Կախելն է»:

Ա. Բրուներն իր մեծ հավասով ստեղծել է մեծ աշխարհ մարդկային արարումից մինչեւ հավերժություն: Զունիսի 21-ի համերգի հովանավորն էր «Արմենիա» ինտրանցը: Վերջում ի գիտություն վիճեմական երաժշտության փառասոնի բոլոր տոմսերը մինչեւ հուլիսի 1-ը վաճառված են:

ԼԵՆՐԱ ՍԱՐԳՍԻԱՆԻԱՆ

Հայոց երգի մայրուղին

Ժամանակակից սարափարիկ երաժշտությունն անվերապահ կրանցեալ էր. առաջ եկան խմբեր ու կատարողներ, որոնք երգերից ու, ցավով, հաճախ ազգային հետադարձությունները հասարակությանն էին մատուցում իրենց անձնազակ, անկերպարանի ու բովանդակազուրկ արտադրանքը: Պարզապէս սեղի էր ունենում երգի մեղեդու արհեստականացում, հասարակացում, լազրկում: Ինչո՞ւ: Հայոց երգի արզանը ամլացել է, թե՛ յալակաւել էին շնորհաւաս անհասները: Լալ երգն ու երաժշտությունն ամենուրեք ընդունելի է, բայց մանակունը, կաղկունը նրա գերեզմանն է: Մեր մեջ էլ չեն նմանակելու, ուրիշի ռիթմերով դարելու, նրա ծայնով ելելելելու դասնականացումները: Փոխանակ հայացքը ուղղելու հայ երգի ծով գանձերին, որդիելու, նրա նոր շերտերը հայտնաբերելու, ձգտում են հեշտին, նորածնութեանը, ցուցադրականութեանը, օտարամտութեանը: Մտահոգիչ է, որ դասնականացած կամ արհեստական երաժշտությունը ծարրիկ գործելակերպի արդունում քափանցելով հասարակական առարկեզ՝ դառնում է դասնական, չարիք, ֆանզի փչացում է ծաւակներ, խեղում մարդկանց հոգեւոր աշխարհը: Այս հոռի ընդունյալը ենթադրում է համընդհանուր ընդդիմություն, հանրապետական չափանիւններով երկարածակեց հասուկ ծրագիր, որով հնարավոր լինէր առաջնորդել մշակույթի ազգային բնույթն ու ինքնատիւությունը, բնականոն ուղու վրա դնել ժողովրդի երաժշտական զարգացման ընթացքը: Անհերքելի ծեմարտություն է, որ բոլոր լավագոյն երկերը ստեղծվել են ժողովրդական մեղեդու հիմքի վրա: Նույնիսկ տեսողային համայնութեւր, եթէ հաջողութեան են հասնում, առաջ ժողովրդական երգի ակուններէրց օգտվելու չափի եւ հմտութեան շնորհիվ է: Այս գործունակ է նաեւ բնորոշում երաժշտության դասնականութիւնը որեւէ ժողովրդի չնայած նրա ամենաաշխատաւորաւորաւոր երեւոյթին: Լալ երաժշտությունը խորապէս ազգային է եւ միաժամանակ՝ խորապէս համամարդկային:

Այս խոհերը բնալ չեն հավասում, թէ հայոց երգի մայրուղին այսօր ծնունդ է ու բանուկ չէ. ամենաձգ-ձեմամային դարերին իսկ նա սրտփել է, աղբել, թեւէ թույլ զարկելով, հիմա՛ առաւել ֆաւ: Եթէ ժողովուրդը կա, երգ նրա ուղեկիցն է, նրա ոգու մի կտոր, ինչ էլ լինի: Դեռ նախորդ զարնանը (աղբիլի 17) սեղի ունեցալ «Ուխտագնացություն Սեո Ս. Կարադեան» տնայնութիւնը-հանդիսույունը Ազգային օտերայի բարնում, որին մասնակցում էին տոնիկ երգի ու դարի հայտնի խմբեր, անվանի արվեստագետներ Թ. Պողոսյանը, Վ. Նանեմիրյանը, արվեստաբան Ա. Սահակյանը եւ ուրիշներ: Միջոցառումը հովանավորում էին աներիկահայ Զակար եւ Իգա Գոյունձյանները, օժանդակում Մեմբերակցի նախարարությունը եւ այլ հիմնադրամներ: Իսկապէս, համազգային նշանակալի գործ էր: Ունկնդիրներից շատերը ասաջին անգամ էին շփուլում հիմնական վանի հետ, որը էքսիտանի Մայր սաճարից հետո հոգեւոր խոնր կենսունն էր Արմենյան Հայաստանում հիմնադրված Իրիսնոնութեան մուսիկ ժամանակներում: 1915-ից փլասակների վերածված այս նշանավոր ուխտագնացին Վարդավառի օրերին դառնում էր տնական հրաղարակ՝ սրբազան աղբիւրներով, երգով ու դարով ուղեկցվող: Ահա այս ծիսակատարութեան վերադարձումին էին ուղղված համայնութիւնի ու կազմակերպիչների ազնիվ ջանքերը:

Սույն տարւալ հունիսի 2-ին այս բարի ավանդույթը կրկնվեց Գ. Սունդուկյանի անվան բարսոնի թմում, այս անգամ «Ուխտագնացություն Կարին» վերատարութեամբ: Ելույթ ունեցան երեւանի կամերային երգախումբը (ղեկ. Գ. Թովմիսյան), «Ալկուն» համայնքը (ղեկ. Գ. Փանոսյան): Ներկայացվեցին երգախումբի հասկածներ «Սասնա ծռեր» էպոսից, որ երգչախմբի համար շնորհաւորելու էր Ա. Շահնազարյանը, երգումի ազգագրական երգեր ու դարեր, «Կարոն խաչ» բաւերականացված թեմահանդեսը, Կոմիտասի երգերը, արտասանություններ Գ. Վարուժանի «Հացին երգը» բարից (Ա. Սահակյան): Հանդիսաւեսը ջերմորէն ընդունեց կատարվող համարները, որը վկայում է նման համերգների յալակաւը:

Սույն տարւալ հունիսի 2-ին այս բարի ավանդույթը կրկնվեց Գ. Սունդուկյանի անվան բարսոնի թմում, այս անգամ «Ուխտագնացություն Կարին» վերատարութեամբ: Ելույթ ունեցան երեւանի կամերային երգախումբը (ղեկ. Գ. Թովմիսյան), «Ալկուն» համայնքը (ղեկ. Գ. Փանոսյան): Ներկայացվեցին երգախումբի հասկածներ «Սասնա ծռեր» էպոսից, որ երգչախմբի համար շնորհաւորելու էր Ա. Շահնազարյանը, երգումի ազգագրական երգեր ու դարեր, «Կարոն խաչ» բաւերականացված թեմահանդեսը, Կոմիտասի երգերը, արտասանություններ Գ. Վարուժանի «Հացին երգը» բարից (Ա. Սահակյան): Հանդիսաւեսը ջերմորէն ընդունեց կատարվող համարները, որը վկայում է նման համերգների յալակաւը:

Քոլորիտ նոյասակն է՝ մարել ֆարից ու ջիղմից ազգային մշակույթի եւ հայոց երգի մայրուղին ու ազատ, բարգաւաճ հողը: Այս ամենը միայն խոր նախախիկ զգացում են ասաջանում:

Քոլորիտ նոյասակն է՝ մարել ֆարից ու ջիղմից ազգային մշակույթի եւ հայոց երգի մայրուղին ու ազատ, բարգաւաճ հողը: Այս ամենը միայն խոր նախախիկ զգացում են ասաջանում:

ՆԱԿՈՒ ԳԵՏԻՐՈՍԵԱՆ, քանասիրական գիտ. քննաձում

